

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

№ 5 (530)

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

- *Далайд хүний аюулгүй байдлыг хангах тухай 1974 оны конвенцид хамаарах 1978 оны протоколыг соёрхон батлах тухай*

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

- *Нийгмийн халамжийн нөхцөлт мөнгөн тэтгэмжийн хэмжээг өөрчлөн тогтоох тухай*

Улсын Их Хурлын Тамгын газар

Улаанбаатар хот

2008 он

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ
Долоо хоног тутмын

Улаанбаатар хот

2008 оны хоёрдугаар сарын 7

№5 (530)

Гарчиг

Нэг. МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

74.	Далайд хүний аюулгүй байдлыг хангах тухай 1974 оны конвенцид хамаарах 1978 оны протоколыг соёрхон батлах тухай	85
75.	Далайн олон улсын байгууллагын тухай 1948 оны конвенцид 1993 онд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг соёрхон батлах тухай	86

Хоёр. МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

76.	Төрийн өндөр албан тушаалтан болон түүнтэй адилтгах албан тушаалтаны албан тушаалын цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай	Дугаар 06	86
77.	Зарим албан тушаалын цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай	Дугаар 07	86
78.	Шүүгчийн болон прокурорын албан тушаалын цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай	Дугаар 08	87
79.	Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчийн албан тушаалын цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай	Дугаар 09	88
80.	Нийгмийн халамжийн нөхцөлт мөнгөн тэтгэмжийн хэмжээг өөрчлөн тогтоох тухай	Дугаар 10	89
81.	Нөхөн олговорын доод хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай	Дугаар 11	89

Гурав. МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ТОГТООЛ

82.	Улсын Их Хурлын тухай хууль, Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн зарим заалт Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай	Дугаар 01	90

Дөрөв. МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

83.	Эрүүгийн хуулийн 136 дугаар зүйлийг тайлбарлах тухай	Дугаар 50	98
84.	Эрүүгийн хуулийн 139 дүгээр зүйлийг тайлбарлах тухай	Дугаар 51	99

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2008 оны 01 дүгээр сарын 17-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ДАЛАЙД ХҮНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫГ ХАНГАХ ТУХАЙ 1974 ОНЫ КОНВЕНЦИД ХАМААРАХ 1978 ОНЫ ПРОТОКОЛЫГ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. 1978 оны 2 дугаар сарын 17-ны өдөр Английн Лондон хотноо гарын үсэг зурсан Далайд хүний аюулгүй байдлыг хангах тухай 1974 оны конвенцид хамаарах 1978 оны Протоколыг

Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон баталсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДЛҮНДЭЭЖАНЦАН

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2008 оны 01 дүгээр сарын 17-ны өдөр

Улаанбаатар хот

ДАЛАЙН ОЛОН УЛСЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ТУХАЙ 1948 ОНЫ КОНВЕНЦИД 1993 ОНД ОРУУЛСАН НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТИЙГ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. 1948 оны 3 дугаар сарын 06-ны өдөр Английн Лондон хотноо гарын үсэг зурсан Далайн олон улсын байгууллагын тухай конвенцид 1993 онд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон баталсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДЛҮНДЭЭЖАНЦАН

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2008 оны 01 дүгээр сарын 29-ний өдөр

Дугаар 06

Улаанбаатар хот

Төрийн өндөр албан тушаалтан болон түүнтэй адилтгах албан тушаалтны албан тушаалын цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай

Төрийн албаны тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.10 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Төрийн өндөр албан тушаалтан болон түүнтэй адилтгах албан тушаалтны албан тушаалын цалингийн хэмжээг хавсралтаар шинэчлэн тогтоож, 2008 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөхөөр тогтоосугай.

2.Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан "Төрийн өндөр албан тушаалтан болон түүнтэй адилтгах албан тушаалтны албан тушаалын цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай" Улсын Их Хурлын 2007 оны 11 дүгээр сарын 01-ний өдрийн 69 дүгээр тогтоолыг 2008 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хүчингүй болсонд тооцсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДЛҮНДЭЭЖАНЦАН

Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 06 дугаар тогтоолын хавсралт

ТӨРИЙН ӨНДӨР АЛБАН ТУШААЛТАН БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ АЛБАН ТУШААЛТНЫ АЛБАН ТУШААЛЫН САРЫН ЦАЛИНГИЙН ХЭМЖЭЭ

№	Албан тушаалын зэрэг, дэв	Албан тушаалын сарын цалингийн хэмжээ (төгрөгөөр)
1	ТӨ-I	1095720
2	ТӨ-II	825870
3	ТӨ-III	635818
4	ТӨ-IV, ТӨ-IV А	609861
5	ТӨ-V, ТӨ-V А	564886
6	ТӨ-VI, ТӨ-VI А	538801

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2008 оны 01 дүгээр сарын 29-ний өдөр

Дугаар 07

Улаанбаатар хот

Зарим албан тушаалын цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай

Төрийн албаны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.14, 28 дугаар зүйлийн 28.5 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Монгол Улсын Их Хурлын гишүүний туслахын албан тушаалын сарын цалингийн хэмжээг 247491 төгрөгөөр, бие төлөөлөгч-туслахын албан тушаалын сарын цалингийн хэмжээг 161910

төгрөгөөр тус тус шинэчлэн тогтоож, 2008 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөхөөр тогтоосугай.

2.Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан "Зарим албан тушаалын цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай" Улсын Их Хурлын 2007

оны 11 дүгээр сарын 01-ний өдрийн 70 дугаар тогтоолыг 2008 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Д.ЛҮНДЭЭЖАНЦАН**

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2008 оны 01 дүгээр сарын 29-ний өдөр

Дугаар 08

Улаанбаатар хот

Шүүгчийн болон прокурорын албан тушаалын цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай

Төрийн албаны тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.5 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Монгол Улсын шүүхийн шүүгчийн албан тушаалын цалингийн хэмжээг 1 дүгээр хавсралтаар, Монгол Улсын прокурорын байгууллагын прокурорын албан тушаалын цалингийн хэмжээг 2 дугаар хавсралтаар тус тус шинэчлэн тогтоож, 2008 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөхөөр тогтоосугай.

2.Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан "Шүүгчийн болон прокурорын албан тушаалын цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай" Улсын Их Хурлын 2007 оны 11 дүгээр сарын 01-ний өдрийн 71 дүгээр тогтоолыг 2008 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Д.ЛҮНДЭЭЖАНЦАН**

Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 08 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

МОНГОЛ УЛСЫН ШҮҮХИЙН ШҮҮГЧИЙН АЛБАН ТУШААЛЫН ЦАЛИНГИЙН ХЭМЖЭЭ

№	Албан тушаал	Албан тушаалын сарын цалин (төгрөгөөр)
1	Нийслэлийн шүүхийн Ерөнхий шүүгч	543684
2	Нийслэлийн шүүхийн шүүгч	499608
3	Аймгийн шүүхийн Ерөнхий шүүгч	521582
4	Аймгийн шүүхийн шүүгч	483546
5	Дүүргийн шүүхийн Ерөнхий шүүгч	489585
6	Дүүргийн шүүхийн шүүгч	467098
7	Сум, сум дундын шүүхийн Ерөнхий шүүгч	489585
8	Сум, сум дундын шүүхийн шүүгч	467098

Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны
08 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт

**МОНГОЛ УЛСЫН ПРОКУРОРЫН БАЙГУУЛЛАГЫН
ПРОКУРОРЫН АЛБАН ТУШААЛЫН
ЦАЛИНГИЙН ХЭМЖЭЭ**

№	Албан тушаал	Албан тушаалын сарын цалин (төгрөгөөр)
1	Улсын ерөнхий прокурорын газрын туслах прокурор	536873
2	Улсын ерөнхий прокурорын газрын хяналтын прокурор	493954
3	Нийслэлийн прокурор	534432
4	Нийслэлийн прокурорын орлогч	496781
5	Нийслэлийн прокурорын газрын туслах прокурор	460673
6	Нийслэлийн прокурорын газрын хяналтын прокурор	452577
7	Аймаг, тээврийн прокурор	512715
8	Аймаг, тээврийн прокурорын орлогч	475836
9	Аймаг, тээврийн прокурорын газрын туслах прокурор	460673
10	Аймаг, тээврийн прокурорын газрын хяналтын прокурор	452577
11	Дүүргийн прокурор	469925
12	Дүүргийн прокурорын орлогч	460673
13	Дүүргийн прокурорын газрын туслах прокурор	452577
14	Дүүргийн прокурорын газрын хяналтын прокурор	448208
15	Сум, сум дундын ахлах прокурор	469925
16	Сум, сум дундын прокурорын газрын хяналтын прокурор	448208

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2008 оны 01 дүгээр
сарын 29-ний өдөр

Дугаар 09

Улаанбаатар
хот

**Авлигатай тэмцэх газрын албан
хаагчийн албан тушаалын цалингийн
хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай**

Авлигын эсрэг хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.6 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчийн албан тушаалын цалингийн хэмжээг хавсралтаар шинэчлэн тогтоож, 2008 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөхөөр тогтоосугай.

2. Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан "Авлигатай тэмцэх газрын албан хаагчийн албан тушаалын цалингийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай" Улсын Их Хурлын 2007 оны 11 дүгээр сарын 01-ний өдрийн 72 дугаар тогтоолыг 2008 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА Д.ЛҮНДЭЭЖАНЦАН**

Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны
09 дүгээр тогтоолын хавсралт

АВЛИГАТАЙ ТЭМЦЭХ ГАЗРЫН АЛБАН ХААГЧИЙН АЛБАН ТУШААЛЫН ЦАЛИНГИЙН ХЭМЖЭЭ

№	Албан тушаал	Албан тушаалын сарын цалин (төгрөгөөр)
1.	Авлигатай тэмцэх газрын дарга	820534
2.	Авлигатай тэмцэх газрын дэд дарга	760143
3.	Хэлтсийн дарга	726180
4.	Албаны дарга	684684
5.	Ахлах ажилтан	622440
6.	Ажилтан	560196

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2008 оны 01 дүгээр
сарын 29-ний өдөр

Дугаар 10

Улаанбаатар
хот

Нийгмийн халамжийн нөхцөлт мөнгөн тэтгэмжийн хэмжээг өөрчлөн тогтоох тухай

Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 24.1,
34.1-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас
ТОГТООХ нь:

1.Нийгмийн халамжийн нөхцөлт мөнгөн
тэтгэмжийн хэмжээг сард 24000 /хорин дөрвөн
мянган/ төгрөг байхаар өөрчлөн тогтоосугай.

2.Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан
"Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, нөхцөлт мөнгөн

тэтгэмжийн хэмжээг тогтоох тухай" Монгол Улсын
Их Хурлын 2006 оны 7 дугаар сарын 20-ны өдрийн
76 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

3.Энэ тогтоолыг 2008 оны 01 дүгээр сарын
01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДЛҮНДЭЭЖАНЦАН**

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2008 оны 01 дүгээр
сарын 29-ний өдөр

Дугаар 11

Улаанбаатар
хот

Нөхөн олговрын доод хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай

Улсын Их Хурлын 1999 оны 4 дүгээр сарын
22-ны өдрийн 24 дүгээр тогтоолын 1 дэх заалтыг
үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Тэтгэвэр нь түр зогсоогдсон иргэдийн авч
байгаа нөхөн олговрын доод хэмжээг сард 81000
/наян нэгэн мянган/ төгрөг байхаар шинэчлэн
тогтоосугай.

2.Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан
"Нөхөн олговрын доод хэмжээг шинэчлэн тогтоох

тухай" Монгол Улсын Их Хурлын 2007 оны 11 дүгээр
сарын 01-ний өдрийн 74 дүгээр тогтоолыг хүчингүй
болсонд тооцсугай.

3.Энэ тогтоолыг 2008 оны 01 дүгээр сарын
01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДЛҮНДЭЭЖАНЦАН**

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ТОГТООЛ

2008 оны 01 дүгээр сарын 24-ний өдөр

Дугаар 01

Улаанбаатар хот

Улсын Их Хурлын тухай хууль, Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн зарим заалт Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай

Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдааныг Үндсэн хуулийн цэцийн дарга Ж.Бямбадорж даргалж, гишүүдэд Н.Жанцан, П.Очирбат, Ж.Амарсанаа /илтгэгч/, Ц.Сарантуяа, Д.Наранчимэг, Д.Мөнхгэрэл, Б.Пүрэвням нарын бүрэлдэхүүнтэй, нарийн бичгийн даргаар Д.Нарантуяаг оролцуулан Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны танхимд нээлттэй хийв.

Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаанд өргөдөл гаргагч Нийслэлийн Чингэлтэй дүүргийн 5 дугаар хорооны оршин суугч, иргэн Н.Хайдав, Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр Улсын Их Хурлын гишүүн Р.Гончигдорж, Т.Очирхүү нар оролцов.

Нэг: Нийслэлийн Чингэлтэй дүүргийн 5 дугаар хорооны оршин суугч, иргэн Н.Хайдав 2007 оны 6 дугаар сарын 11-ний өдөр Үндсэн хуулийн цэцэд гаргасан өргөдөлдөө:

“Үндсэн хуулийн цэцийн 2007 оны 5 дугаар сарын 23-ны өдрийн Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаанаас гаргасан шийдвэрийг Улсын Их Хурал хэрэгжүүлэхдээ Үндсэн хуулийн цэцийн бүрэн эрхэд халдаж, Үндсэн хууль зөрчсөн үйл ажиллагаа явуулсан байна. Улсын Их Хурлын даргын бүрэн эрхийн хугацаа, бүрэн эрх нь хугацаанаас өмнө дуусгавар болох тухай асуудлыг Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн заалтуудаар хуульчлан тогтоосон байна. Ингэхдээ Улсын Их Хурлын өөрийнх нь санаачилгаар бус

дуусгавар болох асуудлыг 10 дугаар зүйлийн 2-ын заалтуудаар тодорхойлж, харин Улсын Их Хурал өөрийн санаачлагаар 10 дугаар зүйлийн 2-ын заалтуудад зааснаас бусад үндэслэлээр Улсын Их Хурлын даргыг чөлөөлөх, огцруулах асуудлыг 10 дугаар зүйлийн 3 заалтаар зохицуулахаар хуульчилсан гэж үзэж байна. 10 дугаар зүйлийн 2-ын 2, 3, 4, 5-д заасан үндэслэлээр Улсын Их Хурлын даргын бүрэн эрх дуусгавар болсон тохиолдолд түүнийг хэрэгжүүлэхдээ 10 дугаар зүйлийн 4-т “Энэ хуулийн 10.2.2, 10.2.3-т заасан тохиолдолд Улсын Их Хурлын даргыг чөлөөлөх, 10.2.4, 10.2.5-д заасан тохиолдолд огцруулах тухай тогтоол батална.” гэж тов тодорхой хуульчлан тогтоосон байна. Улсын Их Хурлын дарга тодорхой хуулиудад засвар хийсэн нь огцруулах үндэслэл бүхий Үндсэн хууль зөрчсөн үйлдэл болох тухай иргэдийн өргөдлийн дагуу Үндсэн хуулийн цэц 2007 оны 5 дугаар сарын 23-ны өдрийн их суудлын хуралдаанаараа уг асуудлыг хянан хэлэлцээд “хууль засварласан нь Үндсэн хууль зөрчиж, энэ нь огцруулах үндэслэл мөн” гэсэн дүгнэлтийг гаргасан билээ.

Улсын Их Хурлын Төрийн байгуулалтын байнгын хороо Үндсэн хуулийн цэцийн шийдвэрийг хэрхэн хэрэгжүүлэх тухай бус, харин Үндсэн хуулийн цэцийн “Улсын Их Хурлын даргыг огцруулах үндэслэл мөн” гэсэн дүгнэлт Улсын Их Хурлын даргыг огцруулах үндэслэл болох эсэх тухай” хэлэлцэн огцруулах үндэслэлгүй гэсэн шийдвэрийг нууц санал хураалтаар гарган Улсын

Их Хуралд хэлэлцүүлэхээр оруулсан байна. Улсын Их Хурал 2007 оны 6 дугаар сарын 06-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаараа хэлэлцээд Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.3 заалтыг баримтлан Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны шийдвэрийг "дэмжих, дэмжихгүй" гэсэн асуултаар нууц санал хураалт явуулан олонхийн саналаар Улсын Их Хурлын даргыг огцруулахгүй байх шийдвэрт хүрсэн байна. Энэ нь Улсын Их Хурал Үндсэн хуулийн цэцийн шийдвэрийг хүлээн зөвшөөрөөгүй, Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.2.4-т заасан үндэслэлээр 10.2-т "...бүрэн эрх нь дуусгавар болно" гэж зааснаар нэгэнт дуусгавар болсон бүрэн эрхийг "сэргээсэн" шийдвэр болж Үндсэн хуулийн цэцийн бүрэн эрхэд халдан, Үндсэн хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 2 дахь заалт, 66 дугаар зүйлийн 3 дахь заалт, 67 дугаар зүйл, 70 дугаар зүйлийн 1 дэх заалтуудыг тус тус зөрчсөн байна." гэжээ.

Хоёр. Иргэн Н.Хайдав 2007 оны 12 дугаар сарын 24, 2008 оны 1 дүгээр сарын 10-ны өдөр тус тус Үндсэн хуулийн цэцэд хандаж өргөдлийн шаардлагаа дараахь байдлаар нэмэгдүүлсэн байна. Үүнд:

"1. ...Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6.5-ын "Үндсэн хуулийн цэц гишүүнийг эгүүлэн татах үндэслэлтэй гэсэн дүгнэлт гаргасныг Улсын Их Хурал хүлээн авсан" гэсэн заалтын "...Улсын Их Хурал хүлээн авсан" гэсэн нь Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.2.4 заалттай агуулга зарчмын хувьд адил байгаа тул миний нэхэмжлэлдээ дурдсан Үндсэн хуулийн холбогдох заалтуудыг мөн адил зөрчсөн гэж үзэж байгаа тул Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6.5 заалтын "...Улсын Их Хурал хүлээн авсан" гэсэн хэсгийг хүчингүй болгож өгөхийг уламжилж байна.

2. ...Үндсэн хуулийн цэцээс огцруулах үндэслэлтэй эсэх талаар дүгнэлт гаргах асуудал нь зөвхөн Улсын Их Хурлын дарга, гишүүдээр хязгаарлагддаггүй болно. Энэ асуудлаар урьд нь Үндсэн хуулийн цэц тухайн үед хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байсан Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 35 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1, 2, 3 заалтууд, 45 дугаар зүйлийн 1, 2, 3, 4 дэх хэсгийн заалтууд Үндсэн хуулийн холбогдох заалтуудыг зөрчсөн болохыг тогтоон дүгнэлт гаргасан байна. Гэтэл Улсын Их Хурлаас батлан гаргасан Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы дэгийн тухай хуульд Үндсэн хуулийн цэцээс зарим албан тушаалтнуудыг Үндсэн хууль зөрчсөн болон огцруулах, эгүүлэн татах үндэслэлтэй гэсэн дүгнэлтийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон зарим заалтууд Үндсэн хууль зөрчсөн байх тул өргөдлийнхөө нэхэмжлэлтэй хамтад нь хянан хэлэлцүүлж нэг мөр эцэслэн шийдвэрлүүлэх нь зүйтэй хэмээн үзэж байна.

а/ Дээрх хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.2.9-д "Цэц тухайн албан тушаалтныг огцруулах, эгүүлэн татах үндэслэл байна гэсэн дүгнэлт гаргасан бол түүнийг огцруулах, эгүүлэн татах эсэх асуудлыг энэ хуульд заасны дагуу хэлэлцэж шийдвэрлэх бөгөөд харин Ерөнхийлөгчийг огцруулах асуудлыг хуралдаанд оролцсон нийт гишүүний дийлэнх олонхи дэмжсэн бол энэ тухай хууль батална" гэсэн заалтын "...**тухайн албан тушаалтныг ...түүнийг огцруулах, эгүүлэн татах асуудлыг энэ хуульд заасны дагуу хэлэлцэж шийдвэрлэх...**" гэсэн хэсэг нь Үндсэн хуулийн 66 дугаар зүйлийн 3 дахь заалт, 67 дугаар зүйлийг;

б/ Мөн хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1-д "Ерөнхийлөгч гэмт хэрэг үйлдсэн болох нь шүүхийн хүчин төгөлдөр шийтгэх тогтоолоор нотлогдсон, түүнчлэн Цэц Ерөнхийлөгчийг

огцруулах үндэслэлтэй гэсэн дүгнэлт гаргасан бол эдгээр шийдвэр гарснаас хойш 7 хоногийн дотор Төрийн байгуулалтын болон Хууль зүйн байнгын хороо Ерөнхийлөгчийг огцруулах асуудлыг хуралдаанаараа хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана” гэсэн заалт, мөн 35 дугаар зүйлийн 2-д “Нэгдсэн хуралдаан шүүхийн тогтоол, Цэцийн дүгнэлт, Төрийн байгуулалтын болон Хууль зүйн байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг хэлэлцэж ил санал хураалт явуулж хуралдаанд оролцсон нийт гишүүний дийлэнхи олонхи дэмжсэн бол Ерөнхийлөгчийг огцруулах тухай хууль батална” гэсэн заалтын “...**шүүхийн тогтоол... Төрийн байгуулалтын болон Хууль зүйн байнгын хорооны санал дүгнэлтийг...**” гэсэн хэсэг нь Үндсэн хуулийн 35 дугаар зүйлийн 2 дахь заалт, 44 дүгээр зүйлийн 1 дэх заалт, 50 дугаар зүйлийн 2 дахь заалт, 66 дугаар зүйлийн 3 дахь заалт, 67 дугаар зүйл заалтуудыг;

в/ Мөн хуулийн 38 дугаар зүйлийн 38.2-д “Нэгдсэн хуралдаан Байнгын хорооны санал, дүгнэлт гарснаас хойш 7 хоногийн дотор хуралдаж Байнгын хорооны, хэрэв Цэц дүгнэлт гаргасан бол түүний дүгнэлтийг сонсож илээр санал хураалт явуулж гишүүдийн олонхи дэмжсэн бол огцруулах тухай тогтоол батална” гэсэн заалтын “...**хэрэв Цэц дүгнэлт гаргасан бол түүний дүгнэлтийг...**” гэсэн хэсэг нь Үндсэн хуулийн 66 дугаар зүйлийн 3 дахь заалтыг, 67 дугаар зүйл, заалтыг тус тус зөрчсөн байна” гэжээ.

Гурав. Улсын Их Хурлын даргын 2008 оны 1 дүгээр сарын 22-ны өдрийн 16, 17 дугаар захирамжаар томилогдсон Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Р.Гончигдорж, Т.Очирхүү нар Үндсэн хуулийн цэцэд гаргасан тайлбартаа:

“1. Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6.5, 10 дугаар зүйлийн 10.2.4 дэх заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 3, 4-ийг зөрчөөгүй талээр:

1/ Иргэн Н.Хайдав 2007 оны 6 дугаар сарын 11-ний өдөр Үндсэн хуулийн цэцэд гарсан өргөдөлдөө Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6.5, 10 дугаар зүйлийн 10.2.4 дэх заалтын “...Улсын Их Хурал хүлээн авсан” гэсэн нь тус тус Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 3, 4-ийг тус тус зөрчсөн байна гэжээ. Ийнхүү зөрчсөн гэсэн үндэслэлээ “Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 3, 4-т зааснаар гаргасан дүгнэлтийг Улсын Их Хурал хүлээн авах, эсэх тухай эрх Улсын Их Хуралд Үндсэн хуулиар олгогдоогүй бөгөөд зөвхөн хэрэгжүүлэх үүрэгтэй”, Улсын Их Хурлын дарга, гишүүнийг огцруулах үндэслэлтэй гэж Үндсэн хуулийн цэц дүгнэлт гаргавал Улсын Их Хурлын дарга, гишүүний бүрэн эрх шууд дуусгавар болно /2007.06.11-ний өдрийн өргөдөл, 2007.12.24-ний өдрийн нэмэлт тайлбар/ гэж үзэж тайлбарлажээ.

Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 3, 4-т заасан асуудлаар гаргасан Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлтийг Улсын Их Хурал зөвшөөрөх, эс зөвшөөрөх асуудлыг хэлэлцдэггүй бөгөөд Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулиар Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлт, түүнийг хэлэлцэх журмыг тогтоосон заалтуудаас энэ нь тодорхой харагдаж байна. Тухайлбал, уг хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.2.4-т “нэгдсэн хуралдаан холбогдох албан тушаалтан Үндсэн хууль зөрчсөн гэсэн Цэцийн дүгнэлттэй танилцсаны дараа уг албан тушаалтныг огцруулах, эгүүлэн татах эсэх асуудлыг

хэлэлцэх эсэх, тухай зөрчлийг арилгуулах талаар Хууль зүйн болон Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны санал дүгнэлтийг хэлэлцэнэ;” мөн зүйлийн 32.2.9. “Цэц тухайн албан тушаалтныг огцруулах, эгүүлэн татах үндэслэл байна гэж дүгнэлт гаргасан бол түүнийг огцруулах, эгүүлэн татах эсэх асуудлыг энэ дэгд заасны дагуу хэлэлцэн шийдвэрлэх...” гэснээс харахад Улсын Их Хурал Үндсэн хуулийн цэцээс албан тушаалтан Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх болон огцруулах, эгүүлэн татах үндэслэл байгаа эсэх талаар гаргасан дүгнэлтийн зөв, бурууг дүгнэж, дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөх, эс зөвшөөрөх талаар шийдвэр гаргахгүй. Цэц дүгнэлт гаргасныг үндэслэн Улсын Их Хурал албан тушаалтныг огцруулах, эгүүлэн татах эсэх асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэдэг байна.

Харин иргэн Н.Хайдавын өргөдөл Улсын Их Хурлын дарга, гишүүнийг огцруулах, эгүүлэн татах үндэслэлтэй талаар гаргасан “Цэцийн дүгнэлтийг Улсын Их Хурал хэрэгжүүлэх үүрэгтэй” гэсэн нь Улсын Их Хурлын бүрэн эрх, Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдалд халдах, цаашилбал, хууль тогтоох эрх мэдлийн байгууллагын бие даасан байдлыг хөндөж байна. Үндсэн хуульд төрийн эрх мэдлийг хууль тогтоох, гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдэл гэж төрийн 3 институцэд хуваарилсан нь энэхүү 3 институцыг “хооронд нь харилцан хамаарал, хяналт, тэнцэлтэй болгох гэсэн зорилготой” юм. Нөгөө талаар энэ 3 эрх мэдлийг хэрэгжүүлэгч байгууллага хуульд заасан чиг үүргээ, хуулиар олгосон эрхийн хүрээнд, хуульд заасан журмаар бие даан хэрэгжүүлдэг байх ёстой.

Улсын Их Хурал бол хууль тогтоох эрх мэдлийг хэрэгжүүлдэг, төлөөллийн байгууллага бөгөөд түүний гишүүнийг Үндсэн хуульд

зааснаар “Монгол Улсын сонгуулийн эрх бүхий иргэд, нийтээрээ, чөлөөтэй, шууд...” сонгодог ба өөрийн легитим шинжээ ардчилсан замаар “олж авдаг” төрийн эрх барих дээд байгууллага билээ. Харин хууль тогтоох эрх мэдлийн байгууллага нь өөрийн бүрэн эрхийг хяналтгүйгээр, дур зоргоор эдлэх боломжийг хязгаарлахын тулд шүүх болон Үндсэн хуулийн цэц нь түүнд болон түүний гишүүн Үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомжийг зөрчсөн эсэхэд хяналт тавьж байдаг. Нөгөө талаар хууль тогтоох байгууллага өөрийн бүрэн эрхээ бие даан хэрэгжүүлж, бодлогын шийдвэр гаргахад түүний гишүүний халдашгүй байдал нэг баталгаа нь болж байдаг.

Иймээс Монгол Улсын Үндсэн хуульд Улсын Их Хурал, Үндсэн хуулийн цэцийн харилцан хамаарлыг нэг тал нь нөгөөгөө бүрэн хянах давуу байдал олгохгүйгээр, Үндсэн хуулийн цэцийн хараат бус байдалд нөлөөлөх боломжгүйгээр, Улсын Их Хурал бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ Үндсэн хууль зөрчсөн бол зөрчлийг арилгаж байхаар хуульчилж өгсөн байдаг. Ингэхдээ Үндсэн хуулийн цэц нь Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1, 2-т заасан асуудлыг хэлэлцэж дүгнэлт, хэрэв Улсын Их Хурал энэ дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөөгүй бол эцсийн шийдвэр гаргадаг бөгөөд харин 3, 4-т заасан асуудлаар тухайлбал, Улсын Их Хурлын дарга, Улсын Их Хурлын гишүүн Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх, тэднийг огцруулах, эгүүлэн татах үндэслэл байгаа эсэх асуудлаар дүгнэлт гаргаж Улсын Их Хуралд оруулдаг байхаар харин дүгнэлт гарсныг үндэслэн Улсын Их Хурлын гишүүнийг эгүүлэн татах, Улсын Их Хурлын даргыг огцруулах эсэх асуудлыг Улсын Их Хурал өөрийн бүрэн эрхэд хадгалан шийдвэрлэдэг байхаар Үндсэн хуульд тусгажээ.

Түүнчлэн энэ нь нөгөө талаар Үндсэн хуулийн цэц улс төрийн албан тушаалтныг огцруулах, эгүүлэн татах замаар улс төрийн үйл ажиллагаа, нөлөөлөлд орохоос сэргийлсэн бас аливаа албан тушаалтныг эгүүлэн татах буюу огцруулах асуудлаар түүнийг анх томилсон буюу бүрэн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрсөн субъект эцсийн шийдвэр гаргана гэсэн агуулга давхар явж байгаа гэж үзэж байна. Харин иргэн Н.Хайдавын бичсэнээр бол, Үндсэн хуулийн цэц нь Улсын Их Хурлын дарга, Улсын Их Хурлын гишүүнийг огцруулах, эгүүлэн татах эрхтэй болж байна. Ингэснээр бидний дээр хэлсэн төрийн эрх мэдлийн байгууллагуудын харилцан хяналт, тэнцвэртэй байдал алдагдаж, өөрийгөө төлөөлүүлэхээр сонголт хийсэн иргэний эрх зөрчигдөж, хуль тогтоох байгууллагын төлөөллийн чанар үгүй болж, Үндсэн хуулийн суурь зарчим эвдэгдэнэ.

2/ Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2, 3 дахь хэсэгт зааснаар Үндсэн хуулийн цэц нь 1/хууль, зарлиг...Үндсэн хуульд нийцэж байгаа эсэх 2/эрд нийтийн санал асуулга ...Үндсэн хуульд нийцэж байгаа эсэх асуудлыг хэлэлцэн дүгнэлт гаргаж, уг дүгнэлтийг Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрөөгүй бол Үндсэн хуулийн цэц дахин хянан үзэж эцсийн шийдвэр гаргадаг. Харин мөн зүйлийн 3, 4-т "3/ Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, гишүүн ...Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх...", "4/ Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга...-ыг огцруулах, Улсын Их Хурлын гишүүнийг эгүүлэн татах үндэслэл байгаа эсэх" асуудлаар тус тус дүгнэлт гарган Улсын Их Хуралд оруулна" гэжээ.

Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 3, 4-т заасан асуудлаар эцсийн шийдвэр гаргахгүй юм байна, нөгөө талаар эцсийн шийдвэрийг өөр субъект бүрэн эрхийнхээ дагуу гаргана гэсэн логик дүгнэлт гарч байна. Харин тэрхүү эцсийн шийдвэр гаргах эрхийг Үндсэн хуульд Улсын Их Хурал болон эрх бүхий бусад албан тушаалтанд тусгайлан олгосон байна. Улсын Их Хурал энэхүү эрхээ хэрэгжүүлэхдээ тэднийг эгүүлэн татах, огцруулах үндэслэлтэй гэж Үндсэн хуулийн цэц дүгнэлт гаргасныг үндэслэн өөрийн бүрэн эрхийн хүрээнд Улсын Их Хурлын дарга, гишүүнийг огцруулах, эгүүлэн татах эсэх асуудлыг хэлэлцэн олонхийн саналаар шийдвэрлэдэг.

"Улсын Их Хуралд оруулсан" албан тушаалтныг огцруулах, эгүүлэн татах үндэслэлтэй гэсэн дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын тухай хуулийн Үндсэн хуулийн зөрчилтэй гэж өргөдөл гаргагчийн үзэж буй 6.6.5, 10.2.4 дэх заалт, Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 32.2.9, 35.1, 38.2 дахь хэсгийн дагуу хэлэлцдэг юм. Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1, 2 дахь заалтаар гарсан Цэцийн дүгнэлтийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцэн шийдвэрлэхээр Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 32.1 дэх хэсгээр зохицуулсан ба ингэхдээ "хүлээн зөвшөөрсөн" гэсэн нэр томъёо хэрэглэдэг. Харин Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 3, 4 дэх заалтаар гарсан Цэцийн дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6.6.5, 10.2.4-т "хүлээн авсан" гэсэн нэр томъёогоор буюу агуулга өөр тул өөр өөр нэр томъёог хэрэглэн хуульд тусгасан байна.

Үндсэн хуулийн энэ заалтын дагуу дээрх 3, 4-т заасан асуудлаар Үндсэн хуулийн цэц Улсын Их Хурлын дарга, гишүүнийг огцруулах, эгүүлэн татах үндэслэлтэй эсэх асуудлаар зөвхөн дүгнэлт гаргахаар байна. Эндээс Цэц Үндсэн хуулийн

Үндсэн хуулийн Цэцээс Улсын Их Хурлын даргыг албан тушаалаас нь огцруулах үндэслэлтэй гэсэн 2007 оны 06 дугаар дүгнэлтээ гаргахад Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6.6.5, Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 32.2

дахь хэсгийн дагуу Төрийн байгуулалтын байнгын хороо, Улсын Их Хурлын нэгдсэн хуралдаанаар Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөх эсэх асуудлыг хэлэлцээгүй бөгөөд Улсын Их Хурлын даргыг огцруулах эсэх асуудлыг хэлэлцэж шийдвэр гаргаснаас эдгээр хуулийн заалтууд нь албан тушаалтан Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх талаар болон түүнийг огцруулах, эгүүлэн татах үндэслэлтэй эсэх талаар гаргасан Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрөх эсэх асуудлыг зохицуулаагүй гэдэг нь тодорхой байна.

Харин энд дурдахад иргэн Н.Хайдав өргөдөлдөө Төрийн байгуулалтын байнгын хороо Үндсэн хуулийн цэцийн 2007 оны 06 дугаар дүгнэлт нь Улсын Их Хурлын даргыг огцруулах үндэслэл болох эсэх тухай хэлэлцэн огцруулах үндэслэлгүй гэсэн шийдвэр гаргасан, түүнийг Улсын Их Хурал дэмжинэ, дэмжихгүй гэсэн санал хураан шийдвэрлэсэн гэсэн нь үнэнд нийцэхгүй бөгөөд Байнгын хорооны хуралдаан дээр “Улсын Их Хурлын дарга Ц.Нямдоржийг албан тушаалаар нь огцруулна: дэмжинэ, дэмжихгүй” гэсэн саналын хуудсаар нууц санал хураалт явуулсан юм.

Иймээс Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6.5, 10 дугаар зүйлийн 10.2.4 дэх заалтын "...Улсын Их Хурал хүлээн авсан" гэсэн хэсэг нь Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 3, 4 дэх заалтыг зөрчөөгүй гэж үзэж байна.

2. Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6.5, 10 дугаар зүйлийн 10.2.4 дэх заалт, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.2.9, 35 дугаар зүйлийн 35.1 дэх хэсэг, 38 дугаар зүйлийн 38.2 дахь хэсэг тус тус Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран долдугаар зүйлийг зөрчөөгүй талаар:

Дээрх хуулийн заалтууд Үндсэн хуулийн Жаран долдугаар зүйлийн “Үндсэн хуулийн цэцийн шийдвэр гармагцаа хүчин төгөлдөр болно.” гэснийг зөрчсөн байна гэж иргэн Н.Хайдав үзэж түүнийгээ албан тушаалтныг огцруулах, эгүүлэн татах үндэслэлтэй гэж гаргасан Үндсэн хуулийн цэцийн дүгнэлт гармагцаа хүчин төгөлдөр болж шууд хэрэгждэг, дүгнэлтийг үндэслэн тухайн албан тушаалтан огцорч байх ёстой гэж тайлбарлажээ. Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 4-т “Хууль зарлиг, Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгчийн бусад шийдвэр, Засгийн газрын шийдвэр, Монгол Улсын олон улсын гэрээ нь Үндсэн хуульд нийцээгүй гэж Үндсэн хуулийн цэц шийдвэр гаргавал зохих хууль зарлиг, батламж хүчингүй болно” гэжээ. Эндээс үзэхэд Цэц шийдвэр гаргасан тохиолдолд холбогдох Үндсэн хуулийн зөрчилтэй эрх зүйн акт хүчингүй болох бөгөөд харин Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2-т заасанчлан Цэц дүгнэлт гаргаж байгаа тохиолдолд Үндсэн хуульд нийцээгүй гэж Цэц үзсэн хууль, бусад шийдвэр хүчингүй болдоггүй билээ. Өөрөөр хэлбэл, Үндсэн хуулийн цэц дүгнэлтээрээ аливаа хууль тогтоомжийг хүчингүй болгодоггүй. Иймд Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалын дагуу Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 4-т заасан Улсын Их Хурлын даргыг огцруулах, Улсын Их Хурлын гишүүнийг эгүүлэн татах, бусад албан тушаалтныг огцруулах үндэслэлтэй талаар Цэцийн гаргасан дүгнэлт нь эцсийн шийдвэр биш байна. Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6.5, 10 дугаар зүйлийн 10.2.4 дэх заалтын "...Улсын Их Хурал хүлээн авсан" гэсэн хэсэг нь Үндсэн хуулийн Жаран долдугаар зүйлийг зөрчөөгүй гэж үзэж байна.

3. Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.2.9, 35 дугаар зүйлийн 35.1 дэх хэсэг,

38 дугаар зүйлийн 38.2 дэх хэсэг тус тус Монгол Улсын Үндсэн хуулийн зарим заалтыг зөрчөөгүй талаар:

Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 3 нь хууль, зарлиг, Улсын Их Хурал Ерөнхийлөгчийн бусад шийдвэр, Засгийн газрын шийдвэр, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, ард нийтийн санал асуулга, Улсын Их Хурал, түүний гишүүний ба Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн талаар сонгуулийн төв байгууллагын гаргасан шийдвэр тус тус Үндсэн хуульд нийцэж байгаа эсэхээр оруулсан дүгнэлтийг Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрөөгүй бол Үндсэн хуулийн цэц дахин хянан үзэж эцсийн шийдвэр гаргах тухай заалт юм. Харин өргөдөл гаргагчийн бичсэн Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.2.9, 35 дугаар зүйлийн 35.1 дэх хэсэг, 38 дугаар зүйлийн 38.2 дахь хэсэг нь бүгд албан тушаалтан Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх асуудлаар Үндсэн хуулийн цэцийн гаргасан дүгнэлттэй холбогдуулан Улсын Их Хурал хэрхэн шийдвэр гаргах процессыг журамласан зүйл, заалтууд байгаа тул дээрх Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгтэй хамааралгүй, түүнийг зөрчсөн гэж үзэх үндэслэлгүй байна.

4. Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6.5, 10 дугаар зүйлийн 10.2.4 дэх заалт, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.2.9, 35 дугаар зүйлийн 35.1 дэх, 38 дугаар зүйлийн 38.2 дахь хэсэг тус тус Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Далдугаар зүйлийг зөрчөөгүй талаар:

Дээр дурдсанчлан Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6.5, 10 дугаар зүйлийн 10.2.4 дэх заалт, Монгол Улсын Их

Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.2.9, 35 дугаар зүйлийн 35.1 дэх, 38 дугаар зүйлийн 38.2 дахь заалт Монгол Улсын Үндсэн хуулийн холбогдох заалтуудыг зөрчөөгүй гэж үзэж байгаа тул Үндсэн хуулийн Далдугаар зүйлийн дагуу "Үндсэн хуульд хууль, зарлиг... бүрнээ нийцсэн байвал зохино" гэсэнтэй нийцэж, түүнийг зөрчөөгүй гэж үзэж байна" гэжээ.

ҮНДЭСЛЭЛ:

1.1992 онд батлагдсан Улсын Их Хурлын тухай хуулийн зарим зүйл, заалтад Үндсэн хуулийн Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 3/, 4/-т заасны дагуу эрх бүхий албан тушаалтан Үндсэн хууль зөрчсөн эсэх, тэдгээрийг огцруулах болон эгүүлэн татах үндэслэл байгаа эсэх талаар гаргасан Цэцийн дүгнэлтийг Улсын Их Хурал авч хэлэлцэхээр заасныг Үндсэн хуулийн цэцийн 1995 оны 1 дүгээр дүгнэлт, мөн оны 2 дугаар тогтоолоор Үндсэн хуулийн зөрчил мөн гэж үзэж Улсын Их Хурлын тухай хуулийн холбогдох заалтыг хүчингүй болгосон байна.

"Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6.5-д "Үндсэн хуулийн цэц гишүүнийг эгүүлэн татах үндэслэлтэй гэсэн дүгнэлт гаргасныг Улсын Их Хурал хүлээн авсан"; 10 дугаар зүйлийн 10.2.4-т "Үндсэн хуулийн цэц Улсын Их Хурлын даргыг огцруулах үндэслэлтэй гэсэн дүгнэлт гаргасныг Улсын Их Хурал хүлээн авсан" гэж тус тус заасны "...Улсын Их Хурал хүлээн авсан" гэсэн нь холбогдох албан тушаалтны талаар гаргасан Цэцийн дүгнэлтийг Улсын Их Хурал агуулгын хувьд хянан хэлэлцэж, уг дүгнэлтийг хүлээн авах эсэх асуудлыг шийдвэрлэх тухай зохицуулалт болсон байна" гэж өргөдөл гаргагч үзсэн бөгөөд Үндсэн хуулийн

цэцийн тогтоолоор хүчингүй болсон хуулийн заалтыг Улсын Их Хурал ийнхүү агуулгаар нь дахин сэргээсэн байж болох тул энэхүү маргааныг Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаанаар хэлэлцэж хяналтын журмаар эцэслэн шийдвэрлэх үндэслэл бүрдсэн байна.

Мөн Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.2.9; 35 дугаар зүйлийн 35.1, 2; 38 дугаар зүйлийн 38.2 дэх хэсгийн зарим заалт нь Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргаантай ижил агуулга бүхий маргааныг өмнө нь Үндсэн хуулийн цэц их суудлын хуралдаанаар хэлэлцэн шийдвэрлэж байсан тул уг маргааныг дээрх асуудалтай нэгтгэн Үндсэн хуулийн цэцийн их суудлын хуралдаанаар хэлэлцүүлэхээр Цэцийн гишүүн 2008 оны 4 дүгээр тогтоол гаргасан байна.

Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6.5, 10 дугаар зүйлийн 10.2.4-ийн "...Улсын Их Хурал хүлээн авсан" гэсэн хэсэг нь Улсын Их Хурал уг асуудлаар гаргасан Цэцийн дүгнэлтийг хэлэлцэж санал хураах тухай ойлголтыг төрүүлэхүйц болсон байна.

Гэвч энэхүү маргааныг Цэцийн их суудлын хуралдаанд бэлтгэх болон хуралдааны явцад Улсын Их Хурлын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч Р.Гончигдорж, Т.Очирхүү нарын гаргасан тайлбар, Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн холбогдох заалт, өнөөгийн Улсын Их Хурлын практикаас харахад Цэцийн тогтоолоор хүчингүй болсон хуулийн заалтыг агуулгаар нь дахин сэргээсэн гэх үндэслэл тогтоогдохгүй байна.

2.Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.2.9-т "Цэц тухайн албан тушаалтныг огцруулах, эгүүлэн татах үндэслэл байна гэсэн дүгнэлт гаргасан бол **түүнийг огцруулах, эгүүлэн татах эсэх асуудлыг энэ хуульд заасны дагуу хэлэлцэж шийдвэрлэх...**", 35 дугаар зүйлийн 35.1-ийн "Ерөнхийлөгч гэмт хэрэг үйлдсэн болох нь шүүхийн хүчин төгөлдөр шийтгэх тогтоолоор нотлогдсон, түүнчлэн Цэц Ерөнхийлөгчийг огцруулах үндэслэлтэй гэсэн дүгнэлт гаргасан бол эдгээр шийдвэр гарснаас хойш 7 хоногийн дотор Төрийн байгуулалтын болон Хууль зүйн байнгын хороо Ерөнхийлөгчийг огцруулах асуудлыг хуралдаанаараа хэлэлцэж санал, дүгнэлт гаргана"; 35 дугаар зүйлийн 35.2-ын "Нэгдсэн хуралдаан **шүүхийн тогтоол, Цэцийн дүгнэлт, Төрийн байгуулалтын болон Хууль зүйн байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг** хэлэлцэн ил санал хураалт явуулж хуралдаанд оролцсон нийт гишүүний дийлэнх олонхи дэмжсэн бол Ерөнхийлөгчийг огцруулах тухай хууль батална", 38 дугаар зүйлийн 38.2-т "Нэгдсэн хуралдаан Байнгын хорооны санал, дүгнэлт гарснаас хойш 7 хоногийн дотор хуралдаж Байнгын хорооны, хэрэв **Цэц дүгнэлт гаргасан бол түүний дүгнэлтийг** сонсож илээр санал хураалт явуулж гишүүдийн олонхи дэмжсэн бол огцруулах тухай тогтоол батална" гэсэн нь Үндсэн хуулийн цэцийн 1995 оны 1 дүгээр дүгнэлт, 2 дугаар тогтоолд хамааралгүй байна.

Үндсэн хуулийн цэцийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 4, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 3, мөн хуулийн 36 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсгийн заалтыг тус тус удирдлага болгон,

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС ТОГТООЛ ГАРГАХ НЬ:

1. Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6.5-ын "Үндсэн хуулийн цэц гишүүнийг эгүүлэн татах үндэслэлтэй гэсэн дүгнэлт гаргасныг Улсын Их Хурал хүлээн авсан", 10 дугаар зүйлийн 10.2.4-ийн "Үндсэн хуулийн цэц Улсын Их Хурлын даргыг огцруулах үндэслэлтэй гэсэн дүгнэлт гаргасныг Улсын Их Хурал хүлээн авсан;" гэж тус тус заасны "...Улсын Их Хурал хүлээн авсан" гэсэн хэсэг нь Үндсэн хуулийн цэцийн 1995 оны 1 дүгээр дүгнэлт, 2 дугаар тогтоолоор хүчингүй болгосон Улсын Их Хурлын тухай хуулийн холбогдох заалтыг агуулгаар нь дахин сэргээн батлаагүй байна гэж үзсүгэй.

2. Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.2.9,

35 дугаар зүйлийн 35.1, 2, 38 дугаар зүйлийн 38.2 дахь хэсгийн холбогдох заалт нь Үндсэн хуулийн цэцийн 1995 оны 1 дүгээр дүгнэлт, 2 дугаар тогтоолтой хамааралгүй гэж үзсүгэй.

3. Энэхүү тогтоол гармагцаа хүчин төгөлдөр болохыг дурдсугай.

ДАРГАЛАГЧ

Ж.БЯМБАДОРЖ

ГИШҮҮД

Н.ЖАНЦАН

П.ОЧИРБАТ

Ж.АМАРСАНАА

Ц.САРАНТУЯА

Д.НАРАНЧИМЭГ

Д.МӨНХГЭРЭЛ

Б.ПҮРЭВНЯМ

МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

2007 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдөр

Дугаар 50

Улаанбаатар хот

ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 136 ДУГААР ЗҮЙЛИЙГ ТАЙЛБАРЛАХ ТУХАЙ

Эрүүгийн хуулийн 136 дугаар зүйлийг нэг мөр ойлгож, зөв хэрэглэх явдлыг хангах зорилгоор Монгол Улсын Үндсэн хуулийн тавьдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4 дэх заалт, Шүүхийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.6.5-д заасныг удирдлага болгон Улсын Дээд шүүхээс ТОГТООХ НЬ:

1. Эрүүгийн хуулийн 136 дугаар зүйлийн зарим заалтыг дор дурдсанаар тайлбарласугай.

1.1 "Хувь хүний нууц" гэдгийг Хувь хүний нууцын тухай хуулийн 2 дугаар зүйлд

зааснаар ойлгоно.

1.2 "...Албаны үйл ажиллагаа" гэж сонгуульт болон томилолтын албан тушаалтнаас хууль тогтоомжид заасан бүрэн эрх, үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэхийг хэлнэ.

1.3 "Албаны үйл ажиллагаа хэрэгжүүлэх явцдаа мэдсэн этгээд" гэдгийг хууль тогтоомжид заасан үндэслэл, журмын дагуу хувь хүний нууцтай танилцах эрх тусгайлан олгогдсон, төрийн байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтан гэж ойлгоно.

1.4 “Мэргэжлийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх явцдаа мэдсэн этгээд” гэж нийгэм, эдийн засаг, шинжлэх ухаан, соёл боловсрол, техникийн зэрэг аль нэг салбарт ямар нэгэн ажил төрлийн талаар эзэмшсэн тодорхой мэдлэг, чадварын дагуу зөвхөн тухайн ажлыг эрхлэн гүйцэтгэж байгаа болон урьд нь уг ажлыг эрхэлж байсан хүнийг (эмч, өмгөөлөгч, багш, банкны ажилтан гэх мэт) хэлнэ.

2. Хувь хүний нууцыг задруулахдаа иргэний захидал, харилцааны нууцын халдашгүй байдлыг зөрчсөн бол нийлмэл гэмт хэрэг гэж үзэж, Эрүүгийн хуулийн 135, 136 дугаар зүйлээр давхар зүйлчилнэ.

3. Бусдын нэр төр, алдар хүндийг доромжлох явцад хувь хүний нууцыг задруулсан бол Эрүүгийн хуулийн 110, 136 дугаар зүйлээр давхар зүйлчилж, эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэнэ.

4. Хувь хүний нууцыг задруулахдаа мөрдөн байцаалтын мэдээ баримтыг задруулсан бол нийлмэл гэмт хэрэг гэж үзэж, Эрүүгийн хуулийн 136, 257 дугаар зүйлээр давхар зүйлчилнэ.

Харин холбогдох хуулиудаар хүлээлгэсэн үүргийн дагуу хэрэг бүртгэлт, мөрдөн байцаалт болон шүүхэд мэдүүлэг өгөхдөө гэрч, хохирогч (Үндсэн хуулийн арван зургадугаар зүйлийн 14 дэх хэсэг, Эрүүгийн байцаан шийтгэх хуулийн 147 дугаар зүйлийн 147.4 дэх хэсэгт тус тус заасан өөрийн болон гэр бүлийн гишүүд, эцэг, эх, үр хүүхдийнхээ эсрэг мэдүүлэг өгөхгүй байх эрхээ эдлэснээс бусад тохиолдолд) нь хувь хүний нууцыг задруулсныг гэмт хэрэг гэж үзэхгүй.

ЕРӨНХИЙ ШҮҮГЧ

С.БАТДЭЛГЭР

ТАНХИМЫН ТЭРГҮҮН

Д.БАТСАЙХАН

МОНГОЛ УЛСЫН ДЭЭД ШҮҮХИЙН ТОГТООЛ

2007 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдөр

Дугаар 51

Улаанбаатар хот

ЭРҮҮГИЙН ХУУЛИЙН 139 ДҮГЭЭР ЗҮЙЛИЙГ ТАЙЛБАРЛАХ ТУХАЙ

Эрүүгийн хуулийн 139 дүгээр зүйлийг нэг мөр ойлгож, зөв хэрэглэх явдлыг хангах зорилгоор Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавьдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 4 дэх заалт, Шүүхийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.6.5-д заасныг удирдлага болгон Улсын Дээд шүүхээс ТОГТООХ нь:

1. Эрүүгийн хуулийн /цаашид “хуулийн” гэх/ 139 дүгээр зүйлийн зарим заалтыг дор дурдсанаар тайлбарласугай.

1.1 Хуулийн 139 дүгээр зүйлийн 139.1-д заасан “Өөрийн болон бусдын ашиг сонирхлыг хөндсөн аливаа мэдээлэл...” гэдэгт тухайн этгээдийн өөрт нь болон бусдад холбоотой тодорхой асуудал, сэдвийн дагуу нийтэд мэдээлэхээр сэтгүүлчээс бэлтгэсэн аливаа бүтээлийг ойлгоно.

1.2. Мөн зүйл, хэсэгт заасан “...сэтгүүлчийн хуульд нийцсэн мэргэжлийн

үйл ажиллагаа..." гэж Үндсэн хууль болон бусад хуулиар хамгаалагдсан төр, байгууллага, хувь хүний нууцтай холбоотойгоос бусад мэдээллийг хайх, хүлээн авах, цуглуулах, боловсруулах, нийтлэх ажиллагааг хэлнэ.

1.3. Мөн зүйл, хэсэгт заасан "...саад хийсэн..." гэдэгт сэтгүүлчээс хуульд нийцсэн мэргэжлийн үйл ажиллагаагаа явуулах боломжгүй байдалд хүргэсэн, эсхүл үндэслэл бүхий шалтгаангүйгээр хүндрэл учруулсан аливаа үйлдэл, эс үйлдэхүйг ойлгоно.

Энэ нь сэтгүүлчийн үйл ажиллагааг хууль бусаар хязгаарлах, зогсоох, хяналт тогтоох, мэдээлэл олох боломжийг хаах, олсон мэдээллийг хууль бусаар хурааж авах, устгах, өөрт нь болон ойр дотны хүмүүст хүч хэрэглэх, нэр төр, алдар хүндийг нь гутаасан мэдээ баримт тараах буюу эд хөрөнгийг нь устгахаар заналхийлэх, албан тушаал бууруулах буюу ахиулах амлалт өгөх, мэдээллийн хэрэгслийн үйл ажиллагааг зогсоох буюу хаах зэргээр илэрч болно.

Сэтгүүлч болон түүний ойр дотны хүмүүст хүч хэрэглэхээр заналхийлэх явцад тэдгээрийн эрүүл мэндэд хор уршиг учирсан

бол нийлмэл гэмт хэрэг гэж үзэж, хүний амь бие, эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэргийн аль тохирохоор давхар зүйлчилнэ.

1.4. Мөн зүйл, хэсэгт заасан "...нийтэд тараах..." гэж Зар сурталчилгааны тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.5-д заасан хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр мэдээллийг олон нийтэд түгээхийг хэлнэ.

1.5. Мөн зүйл, хэсэгт заасан "...тараалгахгүй байх..." гэдэгт сэтгүүлчээс аливаа мэдээллийг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд түгээхийн өмнө түүний хууль ёсны үйл ажиллагаанд бусдын зүгээс хууль бусаар аливаа саад үзүүлснийг ойлгоно.

2. Хуулийн 139 дүгээр зүйлийн 139.2-т заасан "...албан тушаалын байдлаа ашиглан үйлдсэн..." гэж сэтгүүлчийн хууль ёсны мэргэжлийн үйл ажиллагаанд төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгжийн эрх бүхий албан тушаалтан эрх мэдлээ хэтрүүлэх, урвуулах болон албаны нэр хүндээ ашиглан саад учруулсан байхыг хэлнэ.

ЕРӨНХИЙ ШҮҮГЧ

С.БАТДЭЛГЭР

ШҮҮГЧ

Ч.ГАНБАТ

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас гаргав.
Хаяг: <<Төрийн мэдээлэл>> эмхтгэлийн зөвлөл.

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын
Хэвлэх хэсэгт хэвлэв.

Улаанбаатар- 12
Төрийн ордон

☎ 265958
Индекс 14003

☎ 329487
Хэвлэлийн хуудас 2